

روستا و توسعه، سال ۲۳، شماره ۸۹، بهار ۱۳۹۹

DOI: 10.30490/RVT.2020.311740.1112

بررسی تطبیقی کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری تاریخی - فرهنگی شهرستان مرودشت

ندا علی‌یاری^۱، آیت‌اله کرمی^۲، مریم شریف‌زاده^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۷/۱۳

چکیده

در قرن ۲۱، گردشگری به‌عنوان صنعت شماره یک به بزرگ‌ترین صنعت جهان مبدل شده است. طی دهه‌های اخیر، کیفیت زندگی ساکنان مناطق گردشگری در کانون توجه برنامه‌ریزان قرار گرفته است. با توجه به اهمیت اثرات گردشگری در کیفیت زندگی این بخش از جمعیت کشور، هدف پژوهش حاضر بررسی تطبیقی کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای

۱- دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

۲- نویسنده مسئول و دانشیار اقتصاد کشاورزی، گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.
(ayatkarami@yu.ac.ir)

۳- دانشیار گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

هدف و غیرهدف گردشگری تاریخی - فرهنگی شهرستان مرودشت به روش توصیفی - تحلیلی بود. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته بوده، که روایی آن با کسب نظر اساتید دانشگاهی تأیید شد؛ همچنین، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ تا ۰/۸۹ نشان از پایایی مناسب و قابل قبول سازه‌های پرسشنامه داشت. بر اساس یافته‌های پژوهش، میانگین کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری در عوامل دارایی، معیشت محلی و هزینه، تغذیه و سلامت به گونه‌ای معنی‌دار بالاتر و در عوامل اجتماع محلی و کالبدی به گونه‌ای معنی‌دار پایین‌تر از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری است؛ در کل، کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای هدف گردشگری در ابعاد اقتصادی و اجتماعی در سطح بالاتر و در بعد زیست‌محیطی در سطح پایین‌تر از روستاهای غیرهدف گردشگری است؛ با این همه، وضع کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری مطلوب‌تر از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری است.

کلیدواژه‌ها: کیفیت زندگی ذهنی، گردشگری روستایی، مرودشت (شهرستان).

مقدمه

امروزه، گردشگری به‌عنوان فعالیتی فراصنعتی در جهان «پرشکوه» به تصویر کشیده شده است. این صنعت به‌عنوان بزرگ‌ترین درآمد صادراتی در جهان و فراهم‌کننده ارزش خارجی و اشتغال بوده و بی‌شک، یکی از مهم‌ترین نیروهای شکل‌دهنده دنیای ماست (Higgins-Desbiolles, 2006). از لحاظ تاریخی، بیشترین میزان تحقیقات گردشگری در زمینه اثرات گردشگری صورت پذیرفته است (Uysal et al., 2015). گردشگری، با توجه به ویژگی‌های آن، دارای توان فراوان برای تأثیرگذاری بر کیفیت زندگی ذی‌نفعان است. از این‌رو، علاقه زیادی به پژوهش‌های ادراک کیفیت زندگی در زمینه گردشگری وجود دارد (Carneiro et al., 2017). کیفیت زندگی ساکنان در هر جامعه‌ای که مقصد گردشگری است،

از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی، از گردشگران تأثیر می‌پذیرد (Uysal et al., 2015). از این رو، کیفیت زندگی ساکنان جامعه از دغدغه‌های عمده رهبران جامعه محسوب می‌شود (Khizindar, 2012)؛ و هدف کلی توسعه گردشگری افزایش کیفیت زندگی ساکنان (Uysal et al., 2015; Khizindar, 2012) با توجه به منافع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، تفریحی و دیگر منافع گردشگری است (Uysal et al., 2015). در همین راستا، نیاز به تحقیقات نظام‌مند در زمینه تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان محلی پدید آمده است (Khizindar, 2012). باید توسعه و مدیریت گردشگری با برنامه‌ریزی و توسعه جامعه هماهنگ باشد (Wills-Herrera et al., 2011). از این رو، برنامه‌ریزان دولتی و توسعه‌دهندگان جامعه، در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، باید به کیفیت زندگی ساکنان بیش از پیش توجه داشته باشند، که البته در سال‌های اخیر، همین نکته مهم موضوع اصلی بحث بوده است (Uysal et al., 2015). این در حالی است که مطالعات اندکی به‌طور خاص به بررسی اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی (Carneiro and Eusébio, 2015; Carneiro et al., 2017) و همچنین، به تأثیر توسعه گردشگری بر رضایت زندگی ساکنان پرداخته‌اند (Yang et al. 2017) و پژوهش‌های این حیطه هنوز در مراحل آغازین است (Smith, 2017). شادکامی ذهنی موضوعی بسیار ارزشمند بوده (Chi et al., 2017)؛ و در چند دهه اخیر، کیفیت زندگی ذهنی نیز توجه و علاقه بسیاری از محققان را به خود جلب کرده است (Costanza et al., 2007; Han, 2015; Kroll and Delhey, 2013). پیوند ضعیف بین شرایط عینی (ثروت و ...) و سطوح شادکامی است (McCabe and Johnson, 2013). همچنین، بررسی کیفیت زندگی ذهنی^۱ ساکنان به‌دلیل مختلف بسیار اهمیت دارد؛ نخست، به‌خاطر اینکه افراد بدان ارج می‌نهند و دیگر اینکه ارتباطی روشن با پیامدهای مطلوب (مانند روابط اجتماعی خوب، سلامت و کارآمدی) دارد. بنابراین،

۱. subjective quality of life

ضروری است که شادکامی ذهنی ساکنان از دیدگاهی جامع در نظر گرفته شود. اخیراً ارتباط کیفیت زندگی ذهنی با توسعه گردشگری توجه زیادی را به خود جلب کرده (Chi et al., 2017) و تحقیقاتی جدید در زمینه روابط بین گردشگری و کیفیت زندگی و شادکامی ذهنی در حال ظهور است (McCabe and Johnson, 2013). در مطالعات گردشگری، با بهره‌گیری از اصطلاحاتی گسترده که تقریباً الهام گرفته از فلسفه و روان‌شناسی است، مانند «کیفیت زندگی» و «رضایت از زندگی»، «شادی» و «رفاه»، تمرکز بر شادکامی است (Smith, 2017). پایداری یک برنامه توسعه تاحدی وابسته به آن دسته از سازمان‌های جامعه است که به‌طور فعال، می‌کوشند تا بر شادکامی ذهنی ساکنان نظارت داشته باشند. درک شادکامی ذهنی ساکنان برای رهبران جامعه و سیاست‌گذاران گردشگری بسیار مهم است، چراکه چنین دانشی کمک می‌کند تا سیاست‌هایی ایجاد شود که تأثیرات منفی توسعه گردشگری را به حداقل و مزایای آن را به حداکثر رساند (Chi et al., 2017).

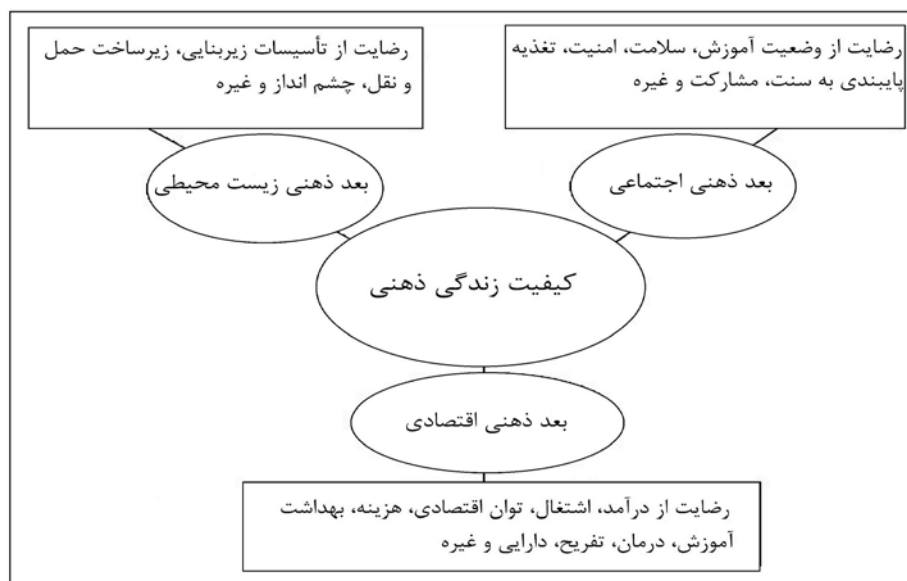
شهرستان مرودشت، با بهره‌مندی از جاذبه‌های طبیعی و تاریخی فراوان و استقرار در نزدیکی قطب بزرگ جمعیت شهر شیراز، دارای اهمیت فراوان در زمینه گردشگری است (Soltani et al., 2014). توسعه موفقیت‌آمیز گردشگری نیازمند برنامه‌ریزی هوشمندانه برای تعدیل اثرات منفی و تقویت اثرات مثبت آن است (Abdollahzadeh et al., 2014). بنابراین، پژوهش حاضر به بررسی اثرات گردشگری تاریخی- فرهنگی در بعد ذهنی (اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی) کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان مرودشت پرداخته است.

پیشینه پژوهش

در ادامه، به بررسی پیشینه نگاشته‌ها پیرامون مباحث مربوط به اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان پرداخته شده است. در زمینه اثرات گردشگری بر بعد اجتماعی، نتایج پژوهش محمدپور جابری (Mohammadpour-Jaberi, 2016) حاکی از بهبود سطح کیفیت

زندگی شهروندان شهر فشم (شهرستان شمیرانات) بر اثر توسعه گردشگری بوده است؛ البته میزان بهبود در قلمروهای مختلف کیفیت زندگی یکسان نبوده و در شاخص تفریح و اوقات فراغت، در بالاترین سطح بوده است. جرال (Gjerald, 2005) نیز در مطالعه اثرات اجتماعی- فرهنگی گردشگری در نروژ، بدین نتیجه رسید که توسعه گردشگری تأثیری چشمگیر بر کیفیت زندگی محلی داشته است. همچنین، نتایج پژوهش اویسال و همکاران (Uysal et al., 2015) نشان داد که گردشگری تأثیرات مثبت در زمینه‌های مختلف زندگی مانند زندگی خانوادگی، زندگی اجتماعی، اوقات فراغت، زندگی فرهنگی و ... دارد. بر اساس نتایج پژوهش کولاول و همکاران (Kolawole et al., 2017)، کیفیت زندگی مردم در منطقه مائون از مزایای درک شده اجتماعی و فرهنگی گردشگری در جامعه تأثیر می‌پذیرد. همچنین، بر اساس نتایج مطالعه جنون و همکاران (Jeon et al., 2014)، در نتیجه افزایش هزینه‌های اجتماعی درک شده، کیفیت زندگی اجتماعی ساکنان مناطق مقصد گردشگری کاهش یافته و البته با تأثیر مثبت گردشگری بر منافع اقتصادی ساکنان، کیفیت زندگی اقتصادی بهبود یافته است. با این همه، نتایج مطالعه وانگ و همکاران (Wang et al. 2017) نشان داد که اثرات اقتصادی بر رضایت ساکنان مناطق مقصد گردشگری ناچیز است. بر اساس نتایج پژوهش حنیف و همکاران (Hanafiah et al., 2016)، ادراک ساکنان از توسعه گردشگری از عوامل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به‌عنوان عوامل اصلی کلیدی تأثیر می‌پذیرد که به‌طور مستقیم، بر کیفیت زندگی آنها اثرگذار است. اما برخی از مطالعات با رویکرد مقایسه‌ای به بررسی کیفیت زندگی در روستاهای گردشگری پرداخته‌اند که از آن میان، می‌توان به پژوهش خواجه‌شاهکوهی و مینایی (Khajeh-Shahkouhi and Minaei, 2014) اشاره کرد که بر اساس نتایج این پژوهش، شهر گردشگری شاندیز از لحاظ برخی از مؤلفه‌ها (از جمله کیفیت اوقات فراغت، کیفیت محیط مسکونی و کیفیت سلامت)، نسبت به شهر فاقد گردشگری چناران در وضعیت بهتری قرار دارد؛ همچنین، مؤلفه کیفیت محیط مسکونی بالاترین رتبه و مؤلفه مشارکت اجتماعی پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج پژوهش جوروسکی و براون

(Jurowski and Brown, 2001) نیز نشان داد که ساکنان شاغل در بخش گردشگری کیفیت زندگی خود را بالاتر از ساکنان غیرشاغل ارزیابی کرده‌اند. بر اساس نتایج پژوهش اندرک و نیاپان (Andereck and Nyaupane, 2011)، افراد شاغل در بخش گردشگری بیش از افراد غیرشاغل از گردشگری بهره‌مند می‌شوند، اما تحلیل آن مستلزم درک سود است. نتایج پژوهش وو و همکاران (Woo et al., 2016) نیز نشان داد که ساکنان وابسته به گردشگری بیش از ساکنان غیروابسته اثرات مثبت گردشگری را درک می‌کنند؛ همچنین، تصورات آنها نسبت به توسعه گردشگری مثبت‌تر است و رضایت‌مندی بیشتری از زندگی دارند. مرور پیشینه پژوهش‌ها حاکی از وجود اثرات متفاوت گردشگری در ابعاد مختلف کیفیت زندگی است، که این اثرات در مؤلفه‌های مختلف کیفیت زندگی در وضعیت بهتر یا بدتری نمود یافته و در نتیجه، کیفیت زندگی را کاهش یا افزایش داده است.

شکل ۱- چارچوب مفهومی پژوهش

مبانی نظری

مطالعات پیشگام در زمینه کیفیت زندگی توسط محققان کشورهای غربی صورت پذیرفته و البته به تازگی در کشورهای در حال توسعه نیز این گونه پژوهش‌ها متمرکز شده است. با این حال، پژوهش مستند در ارتباط با کیفیت زندگی در منطقه آسیا همچنان کمیاب و نادر است (Lee, 2008). یکی از مسائل اصلی در مطالعات کیفیت زندگی توضیح شادکامی ذهنی است. مفهوم شادکامی ذهنی در سال ۱۹۶۰ پدید آمد (Malkina-Pykh and Pykh, 2013). شادکامی ذهنی به معنی میزان احساس شادکامی است و در پاره‌ای از اوقات نیز به مفهوم زندگی درست، خوب زندگی کردن و یا زندگی خوب در نظر گرفته می‌شود (Malkina-Pykh and Pykh, 2013; McCabe and Johnson, 2013). از نگاه محققان، شادکامی ذهنی مفهومی گسترده است که واکنش‌های شناختی و عاطفی افراد در تمام زندگی آنها را شامل می‌شود (Brajš a-Z ganec et al., 2011; Carneiro et al., 2017; Malkina-Pykh and Pykh, 2013; Martin and Cooper, 2016; Singh and Lal, 2012; Wang et al., 2017; Ward et al., 2016; Wills-Herrera et al., 2011). شادکامی شناختی شامل پاسخ‌های عاطفی افراد (مثلاً شادکامی)، رضایت از حوزه‌های خاص زندگی و رضایت از زندگی در کل (رضایت کلی) است (Brajš a-Z ganec et al., 2011; Kroll and Delhey, 2013; McCabe and Johnson, 2013; Ward et al., 2016). بنابراین، کیفیت زندگی ذهنی یک تجربه ذهنی وابسته به ادراک و احساسات فرد (Andereck and Nyaupane, 2011; Carneiro and Eusébio, 2015) و زمینه‌ای از روان‌شناسی است که اشاره به چگونگی ارزیابی افراد از زندگی خود دارد (Smith, 2017; Diener et al., 1997; Wills-Herrera et al., 2011). پژوهش‌های موجود در علوم اجتماعی نیز شادکامی ذهنی را به مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی و روانی نسبت می‌دهند (Han, 2015). همچنین، بنا به تعریف واحد برنامه‌ریزی اقتصادی، شادکامی عبارت است از فواید مادی، اجتماعی و اقتصادی که به تقویت کیفیت زندگی و رضایت فرد، خانواده

و جامعه کمک می کند (Abu-Bakar et al., 2016). شیفر، در سال ۲۰۰۰، مدلی برای تبیین مفهوم کیفیت زندگی ارائه کرد. این مدل با تأکید بر ابعاد سه گانه اجتماع، محیط و اقتصاد، تقابل بین ابعاد را معین و تصویری از مفاهیم کیفیت زندگی، زیست پذیری و پایداری در تقابل با یکدیگر را بیان کرده است. زیست پذیری متأثر از ابعاد محیطی و اجتماعی و پایداری متأثر از جنبه محیطی است و از نظر زمانی، به حال حاضر مربوط می شود، در حالی که پایداری به آینده می نگرند. به عقیده مایرس نیز کیفیت زندگی ریشه در ابعاد سه گانه اقتصادی، اجتماعی و محیطی دارد (Ghasemi et al., 2017). در ارتباط با اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی، مطالعاتی پیرامون سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی صورت پذیرفته است.

روش شناسی پژوهش

تحقیق کاربردی حاضر با روش توصیفی - تطبیقی انجام شده و برای جمع آوری داده ها، از دو شیوه کتابخانه ای و میدانی بهره گرفته شده است. جامعه آماری تحقیق شامل سرپرستان خانوارهای ساکن در روستاهای هدف گردشگری تاریخی - فرهنگی در شهرستان مرودشت بوده که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، تعداد سرپرستان خانوارها در مناطق مورد مطالعه شامل روستاهای فاروق، دشتک و کندازی ۲۲۶۹ نفر برآورد شده است (Statistical Center of Iran, 2016). با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده و بر اساس رابطه کوکران، تعداد نمونه مناسب برای تحقیق ۱۷۰ نفر تعیین شد. به منظور مطالعه تطبیقی ۱۷۰ نفر از سرپرستان خانوارها در روستاهای غیرهدف گردشگری با شرایط مشابه روستاهای هدف گردشگری انتخاب شدند. برای بررسی کیفیت زندگی ذهنی ساکنان، میزان رضایت ساکنان در سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و میزان اهمیت هر بعد از نظر پاسخ گویان، از پرسشنامه ساختارمند و محقق ساخته با بهره گیری از طیف پنج گزینه ای لیکرت استفاده شده که روایی صوری آن توسط متخصصان بررسی و تأیید شد؛ برای سنجش پایایی آن نیز از داده های آزمون مقدماتی خارج از منطقه مورد مطالعه استفاده شد، که نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای

بررسی تطبیقی کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای....

تمامی سازه‌ها بالای ۰/۷ و نشان‌دهنده مناسب بودن پایایی تمامی سازه‌هاست. در ادامه، نمره کیفیت زندگی ذهنی با استفاده از رابطه زیر (Raphael et al., 1997) محاسبه شد:

$$SQOL = (3 - \text{نمره رضایت}) \times (\text{نمره اهمیت} / 3) \quad (1)$$

سپس، نمرات کیفیت زندگی ذهنی از یک تا بیست، بدون هیچ عدد صفر و نمره منفی، اصلاح شدند (Andreck and Nyaupane, 2011; Suntikul et al., 2016).

محدوده پژوهش

قلمروی پژوهش حاضر شهرستان مرودشت واقع در استان فارس است. این شهرستان با مساحت ۳۶۵۶ کیلومتر مربع، دارای پانزده دهستان و ۵۷۱ آبادی می‌باشد که از آن میان، حدود نیمی از آبادی‌ها خالی از سکنه است (۳۰۰ آبادی دارای سکنه و ۲۷۱ آبادی خالی از سکنه). جدول ۱ جمعیت، تعداد خانوار و حجم نمونه روستاهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

جدول ۱- جمعیت، تعداد خانوار و حجم نمونه روستاهای مورد مطالعه

وضعیت	بخش	دهستان	روستا	جمعیت	تعداد خانوار	تعداد نمونه
	سیدان	خفرک علیا	فاروق	۵۸۶۰	۱۷۸۴	۹۵
هدف گردشگری	درودزن	درودزن	دشتک	۱۲۸۱	۴۰۲	۴۵
	درودزن	ابرج	کندازی	۲۷۲	۸۳	۳۰
	سیدان	خفرک علیا	کره‌ای	۱۴۰۹	۳۹۰	۹۵
غیرهدف گردشگری	درودزن	ابرج	اشجرد	۱۳۳۸	۳۸۲	۴۵
	درودزن	ابرج	گله‌زن	۴۷۲	۱۳۳	۳۰

مأخذ: مرکز آمار ایران (Statistical Center of Iran, 2016)

نتایج و بحث

بر پایه یافته‌های پژوهش، میانگین سن پاسخ‌گویان ۴۷/۶۵ سال (با انحراف معیار ۱۱/۳۲) بود؛ جوان‌ترین آنها ۲۱ سال و مسن‌ترین آنها ۷۵ سال سن داشتند. همچنین، سطح تحصیلات ۵۱/۸ درصد از پاسخ‌گویان زیردیپلم و ۴۸/۲ درصد بالای دیپلم بود. شغل ۳۹/۴ درصد از

پاسخ گویان مرتبط با کشاورزی و ۶۰/۶ درصد غیر کشاورزی بوده است. نتایج حاصل از آزمون تی (t) مستقل برای مقایسه کیفیت زندگی ذهنی در بعد اقتصادی در جدول ۲ آمده است. بر اساس نتایج جدول ۲، در بعد اقتصادی، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری از نظر درآمد غیرزراعی، اشتغال، بدهی، هزینه فراغتی، هزینه مربوط به مسکن، هزینه بهداشتی- درمانی، هزینه شخصی، کشاورزی و دامداری، تجهیزات ارتباطی، ادوات کشاورزی، وسایل ضروری و وسایل فراغتی در سطح بالاتر و از نظر درآمد زراعی، فقر ساکنان، هزینه تحصیلات و وسایل نقلیه در سطح پایین تر از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری است؛ اما در زیرعامل‌های هزینه ارتباطی، هزینه کشت و کار، دستگاه‌های گرمایش و سرمایش و هزینه بیمه، بین دو گروه تفاوت معنی دار وجود ندارد.

بررسی تطبیقی کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای....

جدول ۲- مقایسه کیفیت زندگی ذهنی اقتصادی در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری

ردیف	زیرعامل	هدف (n=170)		غیرهدف (n=170)		سطح معنی داری	
		میانگین*	انحراف معیار	میانگین*	انحراف معیار		
درآمد	درآمد زراعی	۹/۲۸	۳/۸۳	۱۰/۳۱	۴/۴۱	۰/۰۲۲	
	درآمد غیرزراعی	۹/۷	۳/۶۱	۸/۴۳	۲/۴۹	۰/۰۰۱	
	فقر ساکنان	۹/۹۴	۵/۰۵	۱۱	۴/۴۲	۰/۰۴۱	
	اشتغال	۹/۷۷	۲/۷۴	۸/۸	۲/۷۹	۰/۰۰۱	
	بدهی	۹/۶۱	۴/۲۷	۵/۴۸	۳/۴۵	۰/۰۰۱	
هزینه	هزینه فراغتی	۱۰/۰۶	۳/۴	۷/۹۱	۱/۹	۰/۰۰۱	
	هزینه مسکن	۹/۷۷	۳/۲۱	۸/۰۱	۳/۲	۰/۰۰۱	
	هزینه ارتباطی	۹/۷۴	۳/۶۲	۹/۵۳	۳/۸۹	۰/۰۶	
	هزینه کشت و کار	۸/۸۵	۳/۷۸	۸/۹	۳/۵۵	۰/۰۹۰۶	
	هزینه تحصیلات	۱۰/۹۴	۴/۲۲	۱۱/۹۹	۴/۲۱	۰/۰۲۱	
	بهداشتی - درمانی	۹/۱۵	۳/۶	۷/۸۶	۲/۸	۰/۰۰۱	
	هزینه بیمه	۹/۶۳	۳/۸۶	۹/۰۹	۳/۷۱	۰/۱۸۸	
	هزینه شخصی	۹/۴۴	۳/۱۱	۶/۸۲	۲/۹۵	۰/۰۰۱	
	دسترسی	کشاورزی - دامداری	۱۰/۶۳	۳/۷۵	۷/۳۸	۳/۲۸	۰/۰۰۱
		تجهیزات ارتباطی	۱۰/۰۵	۳/۲۷	۷/۴۶	۲/۸۶	۰/۰۰۱
ادوات کشاورزی		۱۰/۸۸	۳/۸۸	۷/۲۲	۳/۴۹	۰/۰۰۱	
وسایل نقلیه		۱۰/۳۹	۴/۱۶	۱۲/۴۵	۲/۰۸	۰/۰۰۱	
وسایل ضروری		۸/۹۷	۲/۴۹	۷/۸۹	۳/۹۶	۰/۰۰۳	
وسایل فراغتی		۹/۶۴	۲/۸۸	۸/۱۵	۳/۱۴	۰/۰۰۱	
دستگاه‌های گرمایش و سرمایش		۹/۲۹	۲/۷۳	۹/۶	۱/۹۵	۰/۲۲۵	

* دامنه میانگین از ۱ تا ۲۰ است

مأخذ: یافته‌های پژوهش

بر اساس نتایج جدول ۳، در بعد اجتماعی، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری در عامل اجتماع محلی، از نظر مشارکتی، پایداری به سنت‌ها و فراغتی و در عامل تغذیه و سلامت، از نظر مصرف پروتئین، نوشیدنی، سبزیجات، چاشنی‌ها، چربی‌ها و

همچنین غذاهای امروزی در سطح بالاتر و از نظر زیرعامل‌های تعامل، انسجام ساکنان، امنیتی، تحصیلات و امنیت جاده در سطح پایین‌تر از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری است؛ از سوی دیگر، در زیرعامل‌های ساختار سنتی، مهاجرت، دخانیات، لبنیات، املاح و غلات، بین میزان رضایت دو گروه تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

جدول ۳- مقایسه کیفیت زندگی ذهنی اجتماعی در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری

ردیف	زیرعامل	هدف (n=170)		غیرهدف (n=170)		معنی‌داری
		میانگین*	انحراف معیار	میانگین*	انحراف معیار	
۰/۰۰۱	مشارکتی	۱۴/۰۳	۳/۱۸	۱۱/۹۱	۲/۷	۶/۶۴
۰/۰۰۱	پابندی به سنت‌ها	۱۵/۰۲	۲/۸۵	۱۳/۵۶	۳/۱۳	۴/۵
۰/۰۰۷	فراغتی	۱۱/۲۱	۲/۰۲	۱۰/۶۵	۱/۷۵	۲/۷۲
۰/۰۰۱	تعامل	۱۳/۲۷	۳/۲۷	۱۴/۳۲	۲/۲۹	-۳/۴۵
۰/۰۰۱	انسجام ساکنان	۱۳/۸۲	۲/۸۹	۱۴/۹۹	۱/۸۹	-۴/۴۲
۰/۰۰۱	امنیتی	۱۳/۵۲	۳/۱۱	۱۵/۲	۲/۵۲	-۵/۴۹
۰/۰۵۱	مهاجرت	۱۲/۷۱	۲/۶۷	۱۳/۳۱	۲/۹۴	-۱/۹۶
۰/۰۶۸	ساختار سنتی	۱۳/۳۷	۲/۸۹	۱۳/۹۱	۲/۵۳	-۱/۸۳
۰/۰۰۱	تحصیلات	۱۲/۳۴	۲/۷۹	۱۴/۳۶	۲/۹۲	-۶/۵۳
۰/۰۰۱	امنیت جاده	۸/۶۸	۳/۵۷	۱۳/۱۱	۲/۴۴	-۱۳/۳۹
۰/۰۰۴	پروتئین	۱۳/۷	۲/۵۲	۱۲/۷۹	۳/۲	۲/۹۴
۰/۹۳	غلات	۱۳/۸۱	۲/۷۳	۱۳/۸۴	۳/۴	-۰/۰۹
۰/۰۲۳	نوشیدنی	۱۴/۰۲	۳/۰۴	۱۳/۱۹	۳/۶	۲/۲۹
۰/۰۰۱	سبزیجات	۱۲/۸۵	۲/۹۷	۱۱/۶۲	۳/۷۵	۳/۳۵
۰/۷۰۱	لبنیات	۱۲/۱۸	۲/۵۱	۱۲/۲۹	۲/۷۸	-۰/۳۸
۰/۰۰۱	چاشنی‌ها	۱۴/۰۸	۲/۵۱	۱۲/۵۶	۲/۹۳	۵/۱۷
۰/۰۰۲	چربی‌ها	۱۳/۷	۲/۶۳	۱۲/۶۹	۳/۲۴	۳/۱۴
۰/۷۴	دخانیات	۱۲/۳۴	۳/۱۸	۱۲/۴۵	۳/۱۵	-۰/۳۴
۰/۰۰۱	غذاهای امروزی	۱۵/۰۱	۳/۴۳	۱۲/۹۸	۴/۱۱	۴/۹۳
۰/۰۵۳	املاح	۱۱/۶۴	۲/۸۶	۱۰/۸۹	۴/۱۱	۱/۹۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

* دامنه میانگین از ۱ تا ۲۰ است

بررسی تطبیقی کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای....

جدول ۴ به مقایسه کیفیت زندگی ذهنی زیست محیطی در دو منطقه مورد مطالعه پرداخته است. بر اساس نتایج این جدول، تفاوت کیفیت زندگی ذهنی زیست محیطی بین دو گروه در تمامی عوامل مورد بررسی به جز زیرساخت آموزشی معنی دار است، به گونه ای که در زیرعامل های منظر روستا، حفظ محیط، زیرساخت بهداشتی، فرهنگی - امنیتی، گردشگری، زیرساخت خدماتی و بازاریابی و فروش، ساکنان روستاهای هدف گردشگری از کیفیت زندگی ذهنی بالاتر و از لحاظ مخاطرات محیطی، تخریب محیط، تمهیدات مقابله با آفات و خسارات، تأسیسات زیربنایی، مسکن، زیرساخت حمل و نقل و زیرساخت ورزشی، از کیفیت زندگی پایین تر از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری برخوردارند.

جدول ۴- مقایسه کیفیت زندگی ذهنی زیست محیطی در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری

عامل	زیرعامل	هدف (n=170)		غیرهدف (n=170)		آماره t معناداری	سطح معناداری
		میانگین*	انحراف معیار	میانگین*	انحراف معیار		
زیست محیطی	حفظ محیط	۱۲/۳۵	۳/۴۴	۱۱/۴۸	۲/۱۲	۲/۸	۰/۰۰۵
	منظر روستا	۱۳/۹۶	۳/۱	۱۱/۵۵	۲/۳۵	۸/۰۷	۰/۰۰۱
	مخاطرات محیطی	۹/۷۳	۲/۵۳	۱۰/۸۵	۲/۳	-۴/۲۷	۰/۰۰۱
	تخریب محیط	۱۱/۵۶	۲/۵۴	۱۳/۲۱	۲/۵	-۶/۰۱	۰/۰۰۱
	تمهیدات مقابله با آفات و خسارات	۹/۹۵	۲/۰۴	۱۰/۷۸	۲/۲۹	-۳/۴۹	۰/۰۰۱
کالبدی	تأسیسات زیربنایی	۱۰/۶۲	۴/۳۹	۱۲/۰۲	۲/۷۶	-۳/۵۲	۰/۰۰۱
	مسکن	۹/۹۹	۴/۳۱	۱۳/۷۳	۲/۳	-۹/۹۷	۰/۰۰۱
	زیرساخت حمل و نقل	۱۱/۰۴	۴/۱۸	۱۲/۶۸	۳	-۴/۱۶	۰/۰۰۱
	زیرساخت بهداشتی	۱۰/۳۲	۴/۰۲	۸/۸۱	۳/۴۲	۳/۷۲	۰/۰۰۱
	فرهنگی - امنیتی	۱۰/۵۲	۳/۸۱	۹/۷۶	۳/۱۷	۱/۹۹	۰/۰۴۸
	ورزشی	۹/۶۳	۳/۸۲	۱۱/۷۳	۳/۶۳	-۵/۱۹	۰/۰۰۱
	زیرساخت گردشگری	۱۱/۳۲	۳/۹۲	۱۰/۳۵	۴/۲	۲/۲	۰/۰۲۹
	زیرساخت خدماتی	۱۰/۴۸	۳/۳۱	۹/۵۷	۳/۷۱	۲/۳۷	۰/۰۱۸
	زیرساخت آموزشی	۱۲/۰۷	۳/۳۲	۱۱/۸۷	۳/۴۷	۰/۵۶	۰/۵۷۶
	بازاریابی و فروش	۹/۸۸	۳/۲۴	۸/۶	۱/۷۴	۴/۵۳	۰/۰۰۱

مأخذ: یافته های پژوهش

* دامنه میانگین از ۱ تا ۲۰ است

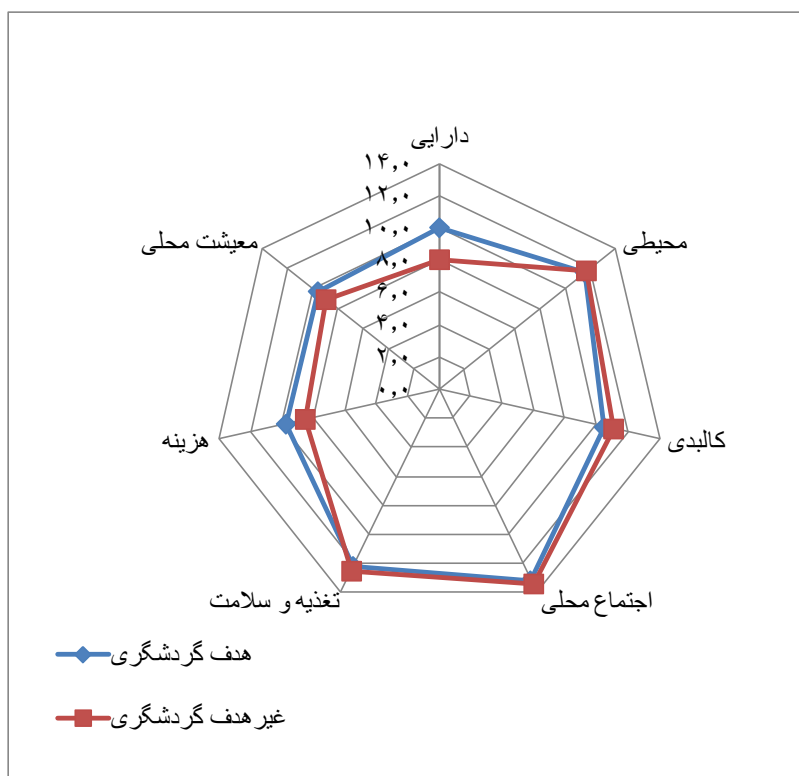
همان گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، تفاوت میانگین تمامی ابعاد مورد بررسی معنی‌دار است. بر اساس نتایج به‌دست آمده، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری در بعد اقتصادی (عوامل دارایی، معیشت محلی و هزینه) و بعد اجتماعی (عوامل تغذیه و سلامت) در سطح بالاتر و در عامل اجتماع محلی در سطح پایین‌تری به نسبت ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری قرار دارد. در بعد زیست‌محیطی و از نظر کالبدی، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری در سطح پایین‌تری است؛ البته از نظر محیطی، تفاوت معنی‌دار بین کیفیت زندگی ذهنی ساکنان دو منطقه وجود ندارد. بر اساس اطلاعات به‌دست آمده، بیشترین تفاوت میانگین در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری مربوط به متغیرهای دارایی و هزینه است (شکل ۲).

جدول ۵- مقایسه میانگین ابعاد سه‌گانه و عوامل کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری

ابعاد	عامل	هدف (n=170)		غیرهدف (n=170)		آماره t	سطح معنی‌داری
		میانگین*	انحراف معیار	میانگین*	انحراف معیار		
	دارایی	۱۰/۰۳	۲/۲۷	۸/۰۳	۱/۹۹	۷/۴۸	۰/۰۰۱
اقتصادی	معیشت محلی	۹/۶۳	۲/۳۲	۸/۹۵	۱/۵۳	۳/۲۲	۰/۰۰۱
	هزینه	۹/۷	۲/۲۲	۸/۵۴	۱/۳	۵/۵۷	۰/۰۰۱
اجتماعی	تغذیه و سلامت	۱۲/۲۵	۱/۳۵	۱۲/۵۵	۱/۶۹	۴/۲	۰/۰۰۱
	اجتماع محلی	۱۳/۱۵	۰/۱۱	۱۳/۴۳	۰/۸۴	-۲/۱	۰/۰۳۶
زیست محیطی	کالبدی	۱۰/۵۱	۲/۶۸	۱۱/۰۸	۱/۴۳	-۲/۴۳	۰/۰۱۶
	محیطی	۱۱/۵۵	۱/۶۷	۱۱/۶۷	۱/۲۳	-۰/۷۴	۰/۴۶

* دامنه میانگین از ۱ تا ۲۰ است

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شکل ۲- میانگین متغیرهای کیفیت زندگی ساکنان روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری

مقایسه ابعاد سه گانه کیفیت زندگی ذهنی در مناطق مورد مطالعه در جدول ۶ آمده است. همان گونه که مشاهده می شود، ساکنان روستاهای هدف گردشگری در ابعاد اقتصادی و اجتماعی در سطح بالاتر و در بعد زیست محیطی در سطح پایین تری نسبت به ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری قرار دارند. در کل، بر اساس نتایج به دست آمده، می توان گفت که کیفیت زندگی ساکنان روستاهای هدف در وضعیتی مطلوب تر از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری بوده، به گونه ای که این میانگین در روستاهای هدف گردشگری ۱۱/۳۳ و در روستاهای غیرهدف گردشگری ۱۰/۹۹ است.

جدول ۶- مقایسه ابعاد سه گانه کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری

سطح معنی داری	آماره t	غیرهدف (n=۱۷۰)		هدف (n=۱۷۰)		ابعاد کیفیت زندگی
		انحراف معیار	میانگین*	انحراف معیار	میانگین*	
۰/۰۰۱	۹/۸۵	۰/۹۴	۸/۶	۱/۲۴	۹/۷۷	اقتصادی
۰/۰۳۹	۲/۰۷	۰/۹۴	۱۲/۹۹	۰/۹۳	۱۳/۲	اجتماعی
۰/۰۲۷	-۲/۲۲	۱/۰۶	۱۱/۳۷	۱/۷۱	۱۱/۰۳	زیست محیطی
۰/۰۰۱	۴/۶	۰/۵۹	۱۰/۹۹	۰/۷۹	۱۱/۳۳	کیفیت زندگی

* دامنه میانگین از ۱ تا ۲۰ است

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در تحقیق حاضر، برای مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی ذهنی در روستاهای هدف گردشگری تاریخی- فرهنگی شهرستان مرودشت، وضعیت کیفیت زندگی در روستاهای فاروق، دشتک و کندازی بررسی و با وضعیت روستاهای غیرهدف گردشگری مقایسه شده است. نتایج پژوهش نشان از بالاتر بودن کیفیت زندگی ذهنی از بعد اقتصادی (شامل عوامل معیشت محلی، دارایی و هزینه) در میان ساکنان روستاهای هدف در قیاس با روستاهای غیرهدف گردشگری داشت. این یافته با نتایج پژوهش وانگ و همکاران (Wang et al., 2017) مبنی بر ناچیز بودن اثرات اقتصادی بر رضایت از زندگی ساکنان ناهمسو بوده و با یافته‌های جئون و همکاران (Jeon et al., 2014) مبنی بر ایجاد منافع اقتصادی حاصل از گردشگری و افزایش کیفیت زندگی ساکنان همسو است؛ و همچنین، با یافته‌های بریمانی و همکاران (Barimani et al., 2015)، که از جمله دلایل پایین بودن کیفیت زندگی در بعد اقتصادی را عدم بهره‌مندی ساکنان منطقه مورد مطالعه از گردشگری دانسته‌اند، همسویی دارد. بر مبنای نتایج پژوهش حاضر، در زمینه عوامل معیشت محلی، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری بالاتر از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری است، زیرا ساکنان روستاهای هدف

گردشگری برای تأمین معیشت خود، از درآمد غیرزراعی به صورت اجاره منزل و اقامتگاه بومگردی به گردشگران، پخت غذاها و محصولات محلی و تولید صنایع دستی بهره می گیرند، که این یافته با نتایج پژوهش شکوری و بهرامی (Shakoori and Bahrami, 2014)، مبنی بر اثرگذاری مثبت گردشگری در بهبود سطح معیشت روستاهای هدف گردشگری و پویایی اقتصاد محلی در نتیجه گردشگری، همسویی دارد. همچنین، از لحاظ بدهی، هزینه فراغتی، هزینه مربوط به مسکن، هزینه بهداشتی- درمانی، هزینه شخصی، کشاورزی و دامداری، تجهیزات ارتباطی، ادوات کشاورزی، وسایل ضروری و وسایل فراغتی- راحتی، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف در سطح بالاتری از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری است، که این یافته با نتایج پژوهش لاندبرگ (Lundberg, 2015)، مبنی بر افزایش دارایی ساکنان در نتیجه فعالیت های گردشگری در منطقه، همسو بوده و با نتایج پژوهش دینیز و همکاران (Diniz et al., 2014)، جالیان و همکاران (Jalalian et al., 2015) و عبدالله زاده و همکاران (Abdollahzadeh et al., 2014)، مبنی بر افزایش هزینه ها در روستاهای هدف گردشگری نیز هم جهت است. با این همه، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان در روستاهای هدف گردشگری از نظر درآمد زراعی، فقر ساکنان، هزینه تحصیلات و وسایل نقلیه در سطح پایین تری از ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری است، زیرا ساکنان روستاهای دشتک و کندازی (هدف گردشگری) خشکسالی را به مثابه زلزله ای خاموش می دانند که روی درآمد زراعی و فروش محصولات کشاورزی به گردشگران تأثیرات ناگوار داشته و موجبات فقر ساکنان و در نتیجه، کاهش کیفیت زندگی ذهنی آنها را فراهم آورده است، در حالی که ساکنان روستاهای یادشده، به لحاظ استقرار در کوهستان و شرایط توپوگرافی، از راه روستایی کم عرض، باریک، شیب دار و ناهموار برخوردارند و ضمن متحمل شدن هزینه بیشتر برای رفت و آمد فرزندان به محل تحصیل، با دشواری هایی در زمینه حمل و نقل و وسایل نقلیه مواجه اند که با توجه به پیشینه روستای هدف گردشگری دشتک و فاصله گرفتن این روستا از گذشته پرافتخار خود، از کیفیت زندگی ذهنی ساکنان آن در این خصوص کاسته است. شایان یادآوری است که در بعد

اقتصادی، با توجه به محدودیت‌های توپوگرافی روستاهای کوهستانی منطقه مورد مطالعه و در نتیجه، محدودیت زمین، افزایش در هزینه کشت و کار، هزینه ارتباطی و عدم برخورداری ساکنان از دستگاه‌های مناسب گرمایشی (عدم گازرسانی) و سرمایشی (به‌علت دمای پایین روستاهای کوهستانی) و نیز هزینه بیمه (دلسردی ساکنان روستایی، با توجه به هزینه بالای بیمه و عدم پرداخت به‌موقع غرامت محصولات آسیب‌دیده) تفاوت معنی‌دار بین دو گروه روستاهای مورد مطالعه مشاهده نشده است. همچنین، در بعد اجتماعی، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری، از نظر عامل تغذیه و سلامت، در سطح بالاتری است. این یافته نشان می‌دهد که آنها از دسترسی بیشتری به مواد غذایی برخوردارند، که با یافته‌های تنهایی و همکاران (Tanhaei et al., 2015) همسو است. اما در عامل اجتماع محلی در بعد اجتماعی و در عامل کالبدی در بعد زیست‌محیطی، کیفیت زندگی ذهنی ساکنان روستاهای هدف گردشگری در سطح پایین‌تری است، زیرا به دلیل حجم ورود گردشگران به منطقه، انتظارات آنها از لحاظ اجتماع محلی و کالبد روستا در سطح بالاتری نسبت به ساکنان روستاهای غیرهدف گردشگری بوده، که تحقق نشدن این انتظارات نارضایتی آنها را رقم زده است. شایان ذکر است که در بعد اجتماعی، از لحاظ عامل ساختار سنتی، کیفیت زندگی ذهنی بین دو گروه روستاهای هدف و غیرهدف گردشگری تفاوت معنی‌داری وجود ندارد، چراکه حساسیت ساکنان روستاهای هدف گردشگری در این مناطق، با توجه به سابقه فرهنگی و تمدن درخشان خود، از این نظر مضاعف بوده و از این رو، با وجود حفظ ساختار سنتی و برپایی جشنواره‌های گوناگون، نمایش آثار فرهنگی و تاریخی و اجرای بازی‌های بومی و محلی، تفاوت معنی‌دار پدید نیامده است. در عامل مهاجرت نیز تفاوت معنی‌دار بین دو گروه مورد بررسی مشاهده نشده، زیرا با وجود شکست انزوای روستا، گردشگری به کاهش نرخ مهاجرت نینجامیده است و جوانان روستاهای دشتک و کندازی، علی‌رغم برخورداری از توان‌های فراوان جذب گردشگر، به دلایل گوناگون (مانند خشکسالی و کمبود درآمد)، به مناطق دیگر مهاجرت کرده‌اند که ضمن برهم زدن ساختار سنی جمعیت، عناصر سنتی و فرهنگ بومی این مناطق نیز

با تهدید مواجه شده است. در زیرعامل‌های دخانیات، لبنیات، غلات و املاح نیز بین دو گروه تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. مصرف دخانیات در دو گروه افراد مورد مطالعه نشان از گرایش ساکنان و به‌ویژه جوانان روستایی به توتون و تنباکو داشته است. همچنین، با توجه به غالب بودن کشاورزی و دامداری در منطقه، سطح دسترسی به لبنیات و غلات بالاست، که از جمله دلایل عدم تفاوت معنی‌دار در دو گروه روستاهای مورد مطالعه به‌شمار می‌آید. همچنین، در بعد زیست‌محیطی، تعطیلی برخی از مدارس روستایی در نتیجه مهاجرت و کاهش جمعیت ساکنان در منطقه مورد مطالعه موجب عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین کیفیت زندگی ذهنی دو گروه از نظر عامل زیرساخت آموزشی شده است.

به‌منظور ارتقای عامل آموزشی در روستاهای هدف گردشگری، پیشنهاد می‌شود که نخست، شرایط لازم برای پیشگیری از مهاجرت ساکنان و حفظ جمعیت روستایی از طریق استقرار صنایع زراعی و غیرزراعی فراهم شود و سپس، با بهره‌گیری از دانش آموختگان بومی و نیروی انسانی فعال، به ایجاد مدارس راهنمایی و کانون فرهنگی در این نقاط همت گماشته شود.

همچنین، پیشنهاد می‌شود که برای ارتقای بعد اقتصادی، در هزینه پرداختی بیمه و تنظیم مقدار غرامت دریافتی روستاییان بر اساس بازده محصولات، درآمد مورد انتظار و یا ارزش محصولات خسارت‌دیده، بازنگری صورت پذیرد و از طریق اطلاع‌رسانی در خصوص تعرفه‌ها، زمان انجام بیمه‌گذاری و پرداخت غرامت و ترغیب این افراد از طریق در نظر گرفتن تخفیف هزینه بیمه در زمان‌های خاص، بر آگاهی کشاورزان افزوده شود.

برگزاری کارگاه آموزشی مهارت‌های ترک اعتیاد و آگاه‌سازی روستاییان از مضرات مصرف دخانیات و آموزش نحوه صحیح برخورد با این معضل در خانواده ضروری می‌نماید.

گسترش کمی و کیفی کتابخانه‌های روستایی، انتخاب نام‌های فرهنگی - تاریخی برای کتابخانه‌های روستایی و در نظر گرفتن فضایی برای نمایش آثار سنتی، فرهنگی و تاریخی در این محیط می‌تواند به حفظ ساختار سنتی این مناطق کمک کند.

از آنجا که وضعیت درآمد زراعی، فقر ساکنان، هزینه تحصیلات، وسایل نقلیه، تعامل، انسجام ساکنان، امنیتی، تحصیلات و امنیت جاده، مخاطرات محیطی، تخریب محیط، تمهیدات مقابله با آفات و خسارات، تأسیسات زیربنایی، مسکن، زیرساخت حمل و نقل و زیرساخت ورزشی در روستاهای هدف گردشگری مورد مطالعه مناسب نیست، لازم است برنامه‌ریزان و مسئولان این زیرعامل‌های کیفیت ذهنی زندگی را در اولویت توجه و برنامه‌ریزی قرار دهند.

با توجه به سطح انتظارات ساکنان روستاهای هدف گردشگری از اجتماع محلی و کالبد روستای خود و با در نظر گرفتن حجم ورود گردشگران به این گونه مناطق، لازم است شرایط لازم برای بهبود اجتماع محلی، در زمینه ارتقای امنیت اجتماعات، بهسازی جاده و تأمین امنیت روستا و نیز بهبود سطح تعامل و انسجام ساکنان از طریق رقابت سالم در فروش محصولات و ارائه خدمات به گردشگران، اقدامات مناسب صورت گیرد.

سرانجام، پیشنهاد می‌شود که با توجه به خشکسالی‌های اخیر و شدت گرفتن مهاجرت روستاییان از مناطق گردشگری، در تحقیقات آتی، به بررسی الگوی کشت بهینه در راستای مدیریت مصرف آب کشاورزی پرداخته شود. همچنین، می‌توان با امکان‌سنجی گردشگری کشاورزی در این مناطق، به ارتقای کشاورزی همت گماشت. افزون بر این، شایسته است تحقیقاتی در زمینه امکان‌سنجی استقرار کارگاه‌ها و صنایع تبدیلی-تکمیلی، احداث دامداری، مرغداری و گلخانه در راستای دستیابی به توسعه اقتصادی در روستاهای هدف گردشگری انجام پذیرد. همچنین، برای تعمیم‌پذیری نتایج تحقیق حاضر، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌هایی مشابه در سایر استان‌ها و مقاصد گردشگری انجام و نتایج آنها با یکدیگر مقایسه شود.

منابع

1. Abu-Bakar, A., Osman, M.M., Bachok, S. and Ibrahim, M. (2016). Investigating rationales of malaysia quality of life and wellbeing components and indicators. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 222: 132-142.

2. Abdollahzadeh, Gh., Sharifzadeh, A. and Arabiun, A. (2014). Investigating tourism expansion impacts in rural area: case of Ziarat village in Golestan Province. *Geography and Environmental Planning*, 24(4): 15-32. (Persian)
3. Andereck, K.L. and Nyaupane, G.P. (2011). Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents. *Journal of Travel Research*, 50(3): 248-260.
4. Barimani, F., Jafari, M. and Balouchi, O. (2015). Measurement and analysis of quality of life in rural areas (case study: Mahban District, Nikshahr City). *Journal of Geographical Vision in Human Studies*, 8(23): 41-54. (Persian)
5. Brajs̃a-Z̃ganec, A., Merkas̃, M. and Verko, I.S̃. (2011). Quality of life and leisure activities: how do leisure activities contribute to subjective well-being? *Social Indicators Research*, 102(1): 81-91.
6. Carneiro, M.J. and Eusébio, C. (2015). Host-tourist interaction and impact of tourism on residents' quality of life. *Tourism and Management Studies*, 11(1): 25-34.
7. Carneiro, M.J., Eusébio, C. and Caldeira, A. (2017). The influence of social contact in residents' perceptions of the tourism impact on their quality of life: a structural equation model. *Journal of Quality Assurance in Hospitality and Tourism*, 19(1): 1-30.
8. Chi, C.G., Cai, R. and Li, Y. (2017). Factors influencing residents' subjective well-being at world heritage sites. *Tourism Management*, 63: 209-222.
9. Costanza, R., Fisher, B., Ali, S., Simpatico, Th. and Snapp, R. (2007). Quality of life: an approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. *Ecological Economics*, 61(2-3): 267-276.
10. Diener, E., Suh, E. and Oishi, Sh. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology*, 24(1): 25-41.
11. Diniz, S.R., Falleiro, S.P. and de Barros, M.M. (2014). Local residents' perception of the psycho-social and economic impact of tourism in Goa. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4(11): 1-7.
12. Ghasemi, M., Omidvar, N., Ashore, E. and Nasimi, Z. (2017). A comparative study on the quality of life during the migration of rural communities toward suburban villages (case study: Tabadkan sub-district in Mashhad County). *Journal of Geography and Regional Development*, 15(1): 123-149. (Persian)
13. Gjerard, O. (2005). Socio-cultural impacts of tourism: a case study from Norway. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 3(1): 37-41.

14. Han, Ch. (2015). Explaining the subjective well-being of urban and rural Chinese: income, personal concerns, and societal evaluations. *Social Science Research*, 49: 179-190.
15. Hanafiah, M.H., Azman, I., Jamaluddin, M.R. and Aminuddin, N. (2016). Responsible tourism practices and quality of life: perspective of Langkawi Island communities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 222: 406-413.
16. Higgins-Desbiolles, F. (2006). More than an “industry”: the forgotten power of tourism as a social force. *Tourism Management*, 27(6): 1192-1208.
17. Jalalian, H., Namdari, F. and Pashazadeh, A. (2015). Effects of rural tourism on rural development: Hajij village in Kermanshah. *Researches in Geographical Sciences*, 15(36): 205-228. (Persian)
18. Jeon, M.M., Kang, M.M. and Desmarais, E. (2014). Residents’ perceived quality of life in a cultural-heritage tourism destination. *Applied Research Quality Life*, 11(1): 105-123.
19. Jurowski, C. and Brown, D.O. (2001). A comparison of the views of involved versus noninvolved citizens on quality of life and tourism development issues. *Hospitality and Tourism Research*, 25(4): 355-370.
20. Khajeh-Shahkouhi, A.R. and Minaei, F. (2014). A comparative study of the quality of life in tourist and non-tourist cities. (case study: Shandeez and Chenaran). *Tourism Planning and Development*, 3(10): 49-64. (Persian)
21. Khizindar, T.M. (2012). Effects of tourism on residents’ quality of life in Saudi Arabia: an empirical study. *Journal of Hospitality Marketing and Management*. 21(6): 617-637.
22. Kolawole, O.I., Mbaiwa, J.E., Mmopelwa, W. and Kgathi, D.L. (2017). The socio-cultural impacts of tourism on people’s quality of life in Maun, Botswana. *Botswana Notes and Records*, 49: 73-86.
23. Kroll, Ch. and Delhey, J. (2013). A happy nation? opportunities and challenges of using subjective indicators in policymaking. *Social Indicators Research*, 114(1): 13-28.
24. Lee, Y.J. (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei. *Building and Environment*, 43(7): 1205-1215.
25. Lin, Zh., Chen, Y. and Filieri, R. (2017). Resident-tourist value co-creation: the role of residents’ perceived tourism impacts and life satisfaction. *Tourism Management*, 61: 436-442.
26. Lundberg, E. (2015). The level of tourism development and resident attitudes: a comparative case study of coastal destinations. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 15(3): 266-294.

27. Malkina-Pykh, I.G. and Pykh, Y.A. (2013). Integrated modelling for delineating index of subjective well-being: psychological predictors and method of response functions. *Ecological Indicators*, 28: 150-158.
28. Martin, R.W. and Cooper, A.J. (2016). Subjective well-being in a remote culture: the Himba. *Personality and Individual Differences*, 115: 1-4.
29. McCabe, S. and Johnson, S. (2013). The happiness factor in tourism: subjective well-being and social tourism. *Annals of Tourism Research*, 41: 42-65.
30. Mohammadpour-Jaberi, M. (2016). Analyzing the role of tourism in citizens' life quality with emphasis on subjective indicators, case study: Fasham city (Shemiranat County). *Urban Tourism*, 1(1): 35-45. (Persian)
31. Raphael, D., Brown, I., Renwick, R., Cava, M., Weir, N. and Heathcote, K. (1997). Measuring the quality of life of older persons: a model with implications for community and public health nursing. *Int. J. Nurs. Stud.* 34(3): 231-239.
32. Shakoori, A. and Bahrami, Sh. (2014). A study of the rural tourism impact on poverty reduction using a sustainable livelihood perspective (villages of Qaleh-No and Koleyn in Ray County). *Community Development (Rural and Urban Communities)*, 6(1): 1-24. (Persian)
33. Singh, Sh. and Lal, R. (2012). A study of subjective well-being of adolescents in relation to big five factors of personality. *Journal of Psychosocial Research*, 7(1): 33-42.
34. Smith, M.K. (2017). Tourism and well-being. *Annals of Tourism Research*, 66: 1-13.
35. Soltani, Z., Kiani, S. and Taghdisi, A. (2014). The role of ecotourism in job opportunities and income. *Geographical Researches*, 28(4): 137-152. (Persian)
36. Statistical Center of Iran (2016). Census of population and housing, 2016. Available at <http://www.amar.org.ir>. Retrieved at 14 October, 2018. (Persian)
37. Suntikul, W., Pratt, S., Kuan, W.I., Wong, Ch.I., Chan, Ch.Ch., Choi, W.L. and Chong, O.F. (2016). Impacts of tourism on the quality of life of local residents in Hue, Vietnam. *Anatolia*, 27(4): 405-420.
38. Tanhaei, M., Zare, E., Shirani Bidabadi, F., Joulaei, R. (2015). Measuring food security status using the food diversity index. *Village and Development*, 18(4): 17-35. (Persian)
39. Uysal, M., Sirgy, M.J., Woo, E. and Kim, H.L. (2015). Quality of life (QOL) and well-being research in tourism. *Tourism Management*, 53: 244-261.

40. Wang, D., Hu, M. and Xu, Q. (2017). Testing the factorial invariance of the satisfaction with life scale across Chinese adolescents. *Social Behavior and Personality*, 45(3): 505-516.
41. Ward, J., Varua, M.E., Maheshwari, B., and Dave, S. (2016). Exploring the relationship between subjective wellbeing and groundwater attitudes and practices of farmers in rural India. *Journal of Hydrology*, 540: 1-16.
42. Wills-Herrera, E., Orozco, L.E., Forero-Pineda, C., Pardo, O. and Andonova, V. (2011). The relationship between perceptions of insecurity, social capital and subjective well-being: empirical evidences from areas of rural conflict in Colombia. *The Journal of Socio-Economics*, 40: 88-96.
43. Woo, E., Uysal, M. and Sirgy, M.J. (2016). Tourism impact and stakeholders' quality of life. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 42(2): 260-286.
44. Yang, H., Suk Ha, G.Ch. and Li, W. (2017). Tourism impacts on the quality of life in Hong Kong. *Marketing Studies*, 9(3): 103-112.